

Apžvalga

2014 03 17

Kviečiai

Pastaruoju metu žemės ūkio žaliavų rinkų dėmesio epicentre – aklavietėje strigusi Ukrainos situacija. Ukrainos konflikte dalyvaujančios valstybės – Rusija ir Ukraina – yra vienos stambiausių kviečių rinkos žaidėjų. Šiose šalyse užauginamas derlius siekia 73 mln. t, tai sudaro apie dešimtadalį visos pasaulio kviečių pasiūlos. Pagal kviečių produkciją Rusija ir Ukraina užima atitinkamai 5-tą ir 9-tą vietą pasaulio kviečių augintojų dešimtuose ir 5-tą bei 6-tą vietas pagal kviečių eksporto apimtis. Todėl natūralu, kad baimė dėl pasaulinės prekybos kviečiais trikdžių šios žaliavos kainas pastarosiomis savaitėmis vijo aukštyn. Artimiausio kontrakto kviečių kaina Paryžiaus MATIF biržoje kovo 7 d. užsiropštė į šių metų viršukalnę 215 EUR/t ir buvo net 13 proc. didesnė nei šių metų sausio pabaigoje fiksuotas 190 EUR/t žemiausias lygis.

Tačiau bent jau kol kas Ukrainos-Rusijos konfliktas įtakos Ukrainos užsienio prekybos javais rezultatams praktiškai neturėjo. Tai grindžia ir operatyvieji Ukrainos grūdų išvežimo duomenys – kovo grūdų eksportas turėtų būti tik 100 tūkst. t kuklesnis nei praėjusį mėnesį ir siekti 2,5 mln. t. Be to, Ukrainos žemės ūkio ministras 500 tūkst. t kilstelėjo šio sezono grūdų eksporto prognozę iki rekordinių 33 mln. t aukštumų.

Tuo tarpu fundamentalieji šią rinką įtakojantys veiksniai nepasikeitė. Apžvelgiamuoju laikotarpiu sulaukta naujų įrodymų apie neeilinį šio sezono kviečių derlių ir solidžias atsargas. JAV Žemės ūkio departamentas¹ kovo mėnesio žemės ūkio žaliavų pasiūlos ir paklausos įverčių ataskaitoje² padidino šio besibaigiančio sezono pasaulio kviečių derliaus prognozę iki 712,7 mln. t, t.y. 8,6 proc. daugiau nei prikulta praėjusio išskirtinai prasto sezono metu. Tačiau dėl intensyvesnio vartojimo bendras grūdų atsargų lygis šio sezono pabaigoje išaugs tik 4 proc. Rinkos „meškoms“ pataikavo ir pesimistiški stambių rinkos analitinių centrų pranešimai apie šių metų javų kainos prognozes. Dauguma jų tikisi, kad grūdai atpigs dar dešimtdaliu, o anot USDA ilgalaikių prognozių, kviečių kaina 2014/15 sezoną turėtų nukristi iki 180 USD/t. Pagrindinės to priežastys: aukštas šio sezono kviečių atsargų lygis bei žemesnės kokybės kviečių paklausos pašarams mažėjimas dėl substitucijos kitomis kultūromis efekto.

Auksas

Po ypač nesėkmingų 2013-ųjų metų, kuomet aukso kaina smuko net 27 proc., šiemet šis metalas vis ryškiau žiba analizuojant turto klasių verčių dinamiką. Atsispyrusi nuo dugno, stebėto pernai metų gruodžio viduryje, aukso kaina atsitiesė net 15 proc. ir praėjusią savaitę fiksavo aukščiausią lygį per pastaruosius šešetą mėnesių – 1375 JAV dolerių už Trojos unciją.

Akivaizdu, kad visi fundamentalūs aukso kainą įtakojantys faktoriai šiuo metu nėra investuotojų dėmesio centre. Ukrainos-Rusijos konfliktas ir dėl to kilęs geopolitinis neapibrėžtumas – pagrindinė priežastis, verčianti finansų rinkos dalyvius aktyviai ieškoti saugumo garanto. Ukrainos vidinė nesantaika, peraugusi į tarptautinį interesų konfliktą tarp Rytų ir Vakarų, šiuo metu įstrigo aklavietėje. O Vakarų šalys pirmą kartą po „geležinės uždangos“ nukėlimo numatė sankcijas Rusijos atžvilgiu. Vertinant ateinančio mėnesio perspektyvas, užsitęsusi, ar paaštrėjusi įtampa bus ir toliau palanki auksui. Tačiau istorija rodo, kad geopolitinių neramumų įtaka auksui neretai būna trumpalaikė. Todėl taikaus šio konflikto sprendimo perspektyva didina riziką, kad investuotojai suskubs nusigriebti pelnus tuo pasiūsdami aukso kainą žemyn.

Tad vertindami šių metų perspektyvą, grįžkime prie fundamento. Mūsų manymu, Federalinių rezervų sistemos vykdomo monetarinio skatinimo ribojimo poveikis auksui jau įskaičiuotas į šio metalo kainą. O artėjanti bazinių palūkanų kėlimo data užkerta kelią investuotojų nerimui dėl galimo infliacijos proveržio ir atitinkamai mažina norą nuo jo draustis. Be to, kylant palūkanoms, kitos turto klasės siūlys daug patrauklesnę grąžą, o tai stipriai kirstų per aukso paklausą ir kainą.

Tačiau erdvę aukso pigimui riboja fizinio aukso paklausa iš Rytų. Tikėtina, kad sparti Kinijos ir Indijos ekonominė plėtra bei gyventojų perkamoji galia ir toliau stums poreikį fiziniam auksui aukštyn. Tuo labiau, kad aukso kainai strigti žemumose neleidžia ir riboti šio metalo kasyklų pajėgumai, o kardinalių jų veiklos efektyvumo pokyčių tikimybė nedidelė. Kita vertus, bendras pasaulio makroekonominis klimatas išlieka palankus ir vis labiau tikimasi išsivysčiusių šalių spartesnio atsigavimo. Tai didins rinkos dalyvių optimizmą ir skatins juos rinktis didesnę grąžą siūlantį turtą, o auksui teks tenkintis portfelius diversifikuojančio aktyvo vaidmeniu.

¹ US Department of Agriculture (USDA)

² World Agriculture Supply and Demand Estimates (WASDE)

Varis

Nors pastarosios savaitės nebuvo palankios visiems netauriesiems metalams, pramonėje naudojamo vario kaina kovo mėnesį įspūdingai čiužtelėjo žemyn. Nuo vasario vidurio varis atpigė beveik dešimtadaliu, o praėjusią savaitę Azijos prekybos sesijos metu vario kaina fiksavo žemiausią lygį nuo 2010 metų liepos – 6411 JAV dolerių už toną. Rinkos dalyvių nervingumą atspindėjo didesnės nei įprasta sandorių apimtys ir kainų kintamumas. Tiesa, po staigios korekcijos suveikė „over-shooting“ efektas ir kaina šiek tiek atšoko.

Vario kainos nuosmukį lėmė ne tik fundamentalieji veiksniai tokie, kaip pirmaisiais žiemos mėnesiais sumažėjusi paklausa. Tokią aštrią reakciją iššaukė investuotojų traukimas iš rizikingo turto dėl naujų statistinių įrodymų apie vangesnę Kinijos ūkio raidą, Kinijos juanio nuvertėjimas, bei bendras rizikos vengimo sentimentas dėl aklavietėje įstrigusio Rusijos-Ukrainos konflikto ir galimo neigiamo scenarijaus išsipildymo.

Vertinant vario ateinančių mėnesių kainos perspektyvas, šiam metalui stipriai pigti neleis su pavasariu artėjantis statybų sezonas ir 15 mėnesių žemumas fiksuojančios pasaulinės vario atsargos. Vertinant 2013-uosius, vario kasyklų produkcija išaugo apie 7,2 proc., labiausiai šio metalo gavybą per metus padidino Afrika (19,4 proc.), Azija (9,6 proc.) ir Šiaurės bei Pietų Amerikos (atitinkamai 5 proc. ir 6 proc.). Nepaisant to, pasaulio ūkio atsigavimas spustels vario paklausą aukštyn, nors šių „žirklių“ atotrūkis ir taip nėra didelis. Be to, tikėtina, kad į dabartinį vario pigimą sureaguos šio metalo kasyklos gavybos apimčių mažinimu. Tai atitinkamai sumažins pasiūlos perspektyvas ilgesniuojų laikotarpiu.

Tačiau investuotojų nerimo centre – priešinga situacija Kinijoje. Kinijos vario atsargos šiuo metu siekia aukščiausią lygį nuo istorinės viršukalnės, stebėtos 2012 m. Manoma, kad šiuo metu jis naudojamas kaip užstatas kreditams gauti. Tačiau pramoniniams vario naudojimui sparčiai mažėjant, investuotojai prisibijo to momento, kai šios šiuo metu „įdarbintos“ atsargos įsilies į rinką, kuri ir taip kenčia nuo perteklinės šio metalo pasiūlos. Šį nerimą paaštrina ir galima likvidumo krizė Kinijos bankų sektoriuje po to, kai Kinijos valdžia leido bankrutuoti jai priklausančiai įmonei, nesugebėjusiai laiku atsiskaityti su obligacijų turėtojais.

Kava

Pastarųjų mėnesių tendencijos kavos rinkoje verčia vis labiau branginti ir mėgautis kiekvienu rytinės kavos gurkšniu. Artimiausio Arabica rūšies kavos kontrakto kaina JAV New York žaliavų biržoje nuo pernai metų pabaigoje stebėtų žemumų šoktelėjo dvigubai ir kovo antrą savaitę fiksavo aukščiausią lygį per pastaruosius porą metų – 2,06 dolerių už svarą. Šiek tiek santūriau brango Robusta rūšies kava. Šios rūšies kavos kaina nuo gruodį stebėto dugno atsispyrė ir šoktelėjo apie pusantro karto iki 2275 JAV dolerių už toną. Netolygi kainų dinamika vėl išskleidė kainų „žirkles“ tarp šių skirtingų rūšių kavos iki maksimumo stebėto 2012 m. liepą. O tai gali paskatinti paklausos Robusta kavai augimą ateityje.

Tuo tarpu vertinant bendrai tokią isterišką rinkų reakciją iššaukė išskirtinė sausra Brazilijoje, stipriai nualinusi pastarojo sezono kavos derlių. Brazilijos kavos augintojai skundžiasi, kad drėgmės trūkumas sutrukdė kavos uogose subręsti pupelėms – Brazilijos Minas Gerais universiteto duomenimis, net 85 proc. visų kavos uogų yra tuščiavidurės. Teigiama, kad net ir atslūgus kaitrai, žalos atstatyti šiemet jau nebepavyks. Verta priminti, kad būtent Brazilija yra didžiausia kavos augintoja, rinkai patiekianti maždaug 50 mln. maišų (apie 3 mln. t) neskrudintos kavos, o tai sudaro grubiai apie trečdalį visos pasaulinės kavos produkcijos. Be to, Brazilija yra stambiausia neskrudintos kavos eksportuotoja – jos eksportas siekia 1,86 mln. t, po to eilėje rikiuojasi Vietnamas (1,51 mln. t), Kolumbija (0,59 mln. t) ir Indonezija (0,47 mln. t). Tad nenuostabu, jog šios šalies kavos derliaus rezultatus rinkos dalyviai stebi ypač atidžiai ir jautriai reaguoja į nesėkmes.

Šiems metams žemės ūkio žaliavų stebėsena užsiimančios centrai jau ėmė karpyti kavos pupelių pasiūlos prognozes. Pavyzdžiui, F.O. Licht Brazilijos šių metų derliaus prognozę apkarpė 8 mln. maišų iki 48 mln. maišų (2,9 mln. t) ir nepaisant net keturių sėkmingai baigtų su pasiūlos perviršiumi, šis tyrimų centras įžvelgia padidėjusią kavos trūkumo pasaulinėje rinkoje riziką. Tokios tendencijos užvijo ir nekomercinių investuotojų³, kurių elgsena labiausiai atspindi spekuliacinę rinkos komponentę, grynąsias ilgąsias pozicijas į aukščiausią lygį nuo 2011 m. vidurio. Tai rodo, kad kavos rinkos spekuliantai tikisi išlošio iš tolesnio kavos brangimo.

Laikotarpis 2014-02-14 – 2014-03-17

Indrė Genytė-Pikčienė

Vyriausioji analitikė

Ekonominių tyrimų departamentas | Rinkų tarnyba

Mob. tel.: +370 620 78373

³ CFTC - (angl. Commodity Futures Trading Commission) JAV Žaliavų ateities sandorių prekybos komisijos duomenys.